

ЦИВІЛЬНА ПРОЦЕСУАЛЬНА ДІЄЗДАТНІСТЬ МАЛОЛІТНІХ ТА НЕПОВНОЛІТНІХ

Як слушно зауважив Г.І. Федькін, «основним критерієм, що визначає, хто із правоздатних осіб має дієздатність і хто нею не володіє, є об'єктивні дані про здатність особи свідомо оцінювати значення й наслідки своїх вчинків (вік, стан здоров'я)» [1, с. 411].

Із аналізу національного законодавства випливає, що повною дієздатністю наділяються лише фізичні особи, які досягли певного віку, усвідомлюють значення своїх дій та можуть керувати ними. Малолітні, неповнолітні особи, повнолітні фізичні особи, які з певних причин (наявність психічного розладу, зловживання спиртними напоями, наркотичними засобами тощо) не усвідомлюють значення своїх дій та (або) не можуть керувати ними, наділені дієздатністю не у повному обсязі [2, с. 45].

Такий висновок можна зробити, виходячи зі змісту ч. 1 ст. 47 ЦПК України, відповідно до якої здатність особисто здійснювати цивільні процесуальні права та виконувати свої обов'язки в суді (цивільна процесуальна дієздатність) мають фізичні особи, які досягли повноліття, а також юридичні особи.

Неповнолітні особи віком від чотирнадцяти до вісімнадцяти років, а також особи, цивільна дієздатність яких обмежена, можуть особисто здійснювати цивільні процесуальні права та виконувати свої обов'язки в суді у справах, що виникають з відносин, у яких вони особисто беруть участь, якщо інше не встановлено законом. Суд може залучити до участі в таких справах законного представника неповнолітньої особи або особи, цивільна дієздатність якої обмежена (ч. 2 ст. 47 ЦПК України).

У разі реєстрації шлюбу фізичної особи, яка не досягла повноліття, вона набуває цивільної процесуальної дієздатності з моменту реєстрації шлюбу. Цивільної процесуальної дієздатності набуває також неповнолітня особа, якій у порядку, встановленому ЦПК України, надано повну цивільну дієздатність (ч. 3 ст. 47 ЦПК України).

Зміст ст. 47 ЦПК України дає змогу дійти висновку, що малолітні (особи, які не досягли 14 років), неповнолітні особи у справах, що виникають з відносин, у яких вони не беруть особистої участі, а також недієздатні особи цивільної процесуальної дієздатності не мають. Тому їх інтереси у суді захищають (представляють) законні представники.

Хоча, водночас, із аналізу ч. 1 ст. 27-1 ЦПК України випливає, що малолітні і неповнолітні особи (навіть, якщо вони беруть участь у справах, які виникли з відносин, в яких вони особисто участі не брали) наділяються деякими процесуальними правами та обов'язками, тобто мають і передумову їх набуття – цивільну процесуальну дієздатність. Зокрема, таким особам надається:

1) право безпосередньо або через представника чи законного представника висловлювати свою думку та отримувати його допомогу у висловленні такої

думки;

2) право отримувати через представника чи законного представника інформацію про судовий розгляд;

3) право здійснювати інші процесуальні права і виконувати процесуальні обов'язки, передбачені міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Поряд із цим, з метою забезпечення захисту прав малолітніх або неповнолітніх осіб під час розгляду справи на суд покладаються два додаткові обов'язки:

1) роз'яснити малолітній або неповнолітній особі її права та можливі наслідки дій її представника чи законного представника у разі, якщо за віком вона може усвідомити їх значення;

2) сприяти створенню належних умов для здійснення малолітньою або неповнолітньою особою її прав, визначених законом та передбачених міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Виходячи з наведеного, можна стверджувати, що малолітні та неповнолітні особи як учасники цивільних справ наділяються цивільною процесуальною дієздатністю, обсяг якої є дещо звуженим, порівняно із цивільною процесуальною дієздатністю учасників цивільного процесу, які досягли повноліття.

Список використаних джерел

1. Теория государства и права : учеб. пособие для юрид. высш. учеб. завед. / [М. П. Карева, С. Ф. Кечекьян, А. С. Федосеев, Г. И. Федькин] ; отв. ред. М. П. Карева, Г. И. Федькин. М. : Гос. изд-во юрид. лит., 1955. 460 с.

2. Бичкова С. С. Цивільний процесуальний правовий статус осіб, які беруть участь у справах позовного провадження : [моногр.] / С. С. Бичкова. К. : Атіка, 2011. 420 с.

3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV. Офіційний вісник України. 2004. № 16. С. 11. Ст. 1088.

